

N:o 57.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring i vissa delar af strafflagen.

Uti en i Första Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 31, anför herr *Leman*:

»Under de senare åren hafva i synnerhet från några af rikets större städer samt åtskilliga delar af landsorten upprepade klagomål försports deröfver, att frids- och misshandelsbrotten i betänkelig mån ökats samt att rättssäkerheten kränkts, särskildt genom den tygellöshet, som åtskilliga minderåriga och unga personer (i de större städerna benämnda »ligapojkar») låtit komma sig till last.

Då befogenheten af dessa klagomål torde vara temligen allmänt känd och erkänd, torde det vara skäl för lagstiftaren att tillse, huruvida icke åtgärder kunna vidtagas, hvarigenom de öfverklagade missförhållandena kunna, om än icke i allo förekommas, så dock i någon väsentlig grad stäckas.

Enligt mitt förmenande är grundorsaken till de öfverhandtagande våldsbrotten att söka i den dåliga uppfostran, som ty värr i så många hem kommer ungdomen till del.

Från social synpunkt kunde det således ifrågasättas, huruvida icke staten eller kommunen skulle hafva rättighet och alltså jemväl skyldighet att från de dåliga hemmen rycka barnen samt att, på det allmännas bekostnad, bereda dem ett godt hem och en god uppfostran genom att utackordera dem hos välkända personer, helst på landsbygden. Detta är dock en fråga af så genomgripande omfattning, att det icke kan förväntas, att den snart skall kunna erhålla sin lösning.

Enär alltså ännu långa tider torde komma att förgå, innan samhället kan angripa det onda vid sjelfva roten, torde man böra eftersöka,

huruvida icke dessförinnan medel kunna finnas, hvarigenom det öfverklagade onda kan åtminstone i någon mån afhjelpas.

Ett bland sådana medel tror jag, för min del åtminstone, att man skall finna i en skärpning af straffen för brott mot person och den personliga friheten.

Det är ett egendomligt och af folkens naturel lätt förklarligt drag såväl i den skandinaviska som i den germaniska lagstiftningen, att man i allmänhet mycket strängare bestraffat brott mot egendom (hvilka ansetts vanärande) än brott mot person. Följderna häraf visa sig ock ännu i vår gällande strafflag, enligt hvilken våldsgärningar, som icke medföra lifvets förlust eller ständigvarande men, beläggas med straff, som äro mycket mildare än de, som den allt mer och mer vaknande uppfattningen om rättsskydd för den personliga friheten anser böra tillämpas. Det torde alltså vara på tiden att försätta strafflagen i ett skick, som, mera exakt, än nu är händelsen, motsvarar den moderna uppfattningen om samhällets skyldighet att, så långt möjligt är, skydda individen mot personliga våldsgärningar. Jag vet visserligen, att en, enligt min åsigt, pjunkig filantropi skall finna hvarje straffskärpning vara grym, men å andra sidan anser jag, att det är vida grymmare af samhället att lemna den laglydige och fridfulle medborgaren otillräckligt rättsskydd än att hårdt bestraffa en brottsling, som — låt vara ock af okynne — leder den personliga rättssäkerheten.

Hvad jag åsyftar är alltså, att straffhotet skall blifva mera verkamt än nu är förhållandet samt att det afskräckande elementet i straffet skall komma till mera gällande kraft. Så sker ej nu genom det alltför utsträckta användandet af kortvariga fängelsestraff samt genom bötesstraff, hvilka i de flesta fall förvandlas till korta frihetsstraff.

Derom torde nemligen alla kriminalister, såväl inom som utom landet, numera vara ense, att det icke finnes något mindre effektivt straff än det kortvariga fängelsestraffet. Det afskrämmer nemligen icke brottslingen, men är, å andra sidan, betungande och kostbart för staten.

Den stora omtvistade frågan är dock: »hvilken straffart bör man sätta i stället för de kortvariga fängelsestraffen?» För min del vågar jag besvara denna fråga sålunda: »Beträffande särskildt vissa brott mot person, bör för äldre brottslingar och vid återfall straffet af enkelt fängelse utbytas mot straffarbete samt för minderåriga och yngre brottslingar straffet af enkelt fängelse *skärpas* genom användande jemväl af *affliktiva* eller *kroppsstraff*.

Sant är visserligen, att, ehuru såväl från konservativt som jemväl och i synnerhet från radikalt håll vid de under de senare åren hållna

internationella kriminalistkongresserna många röster höjts för återinförande af kroppsstraff, pluraliteten, hvilken liksom förslagsställarne varit ense om den fullständiga olämpligheten af de kortvariga fängelsestraffen, likväl hesiterat att införa kroppsstraff såsom särskild straffart. Vidare är ock att märka, att de komitéer, som utarbetat de nyaste europeiska strafflagsförslagen, nemligen det norska och det schweiziska, icke ansett sig böra föreslå kroppsstraff såsom särskild straffart.

Men häremot torde å andra sidan kunna erinras:

att man i hvarje särskildt land torde böra beakta, hvilket slag af brott, som under en viss tid är förherskande, samt hvilken straffart, som kan anses vara mest effektiv för att hämma brottsligheten;

att man, med tillämpning häraf, för några tiotal af år sedan i England och särskildt i London, der brotten mot person genom de s. k. stryparne (»garrotters») nådde en oerhörd frekvens, lyckades — sedan man åvägabragt och mot fridsstörarne tillämpat en parlamentsakt, hvarigenom kroppsstraff återinfördes — i väsentlig mån förminska antalet af våldsbrott;

att flera europeiska strafflagar (t. ex. den italienska, den österrikiska m. fl.), hvilka visserligen icke i allmänhet medgifva kroppsstraff i form af aga, prygel eller dylikt, likväl stadga kroppsstraff (såsom t. ex. lifstidsfängelse i bojer, svält m. m. dylikt), hvilka äro vida grymmare än lämplig aga, tilldelad minderåriga eller unga förbrytare;

att från psykologisk synpunkt det torde vara uppenbart — hvad som ock bekräftats af många erfarna kriminalister och polismän — att unga förbrytare mycket mera, än nu är förhållandet, skulle afhålla sig att öfva våldsgerningar mot person, om de visste, att till straff för det lidande, de beredt andra, de å sin sida skulle vara nödgade att underkasta sig lämpligt kroppsligt lidande, hvilket de ovilkorligen mera frukta än det enkla fängelset, som under vanliga förhållanden för dem ej utgör något afskräckningsmedel; samt

att i vår nu gällande lagstiftning medgifves, dels att aga må för straffbar gerning tilldelas barn, innan det fyllt 15 år (strafflag 5 kap. 1 §), och för visst slag af förseelse öfvermage (jordabalken 13 kap. 2 §) samt dels att tjenstehjon af mankön under 18 år och af qvinkön under 16 år må af husbonde med måttlig husaga tillrättavisas (legostadga 5 §).

Af hvad jag här anfört framgår, att jag tillhör dem, som anse, att i lagen må åt domaren inrymmas vidgad myndighet att kunna ådöma aga.

Härjemte har jag den åsigt, att, med hänsyn till den brådmogenhet, som utmärker många vanvårdade barn, särskildt i de större städerna, och hvarom poliskamrarnes och domstolarnes annaler förete så många vitnesbörd, det skulle vara lämpligt, att med hänsyn till vissa brott (frids- och

våldsbrott, stöldbrotten, skadegörelse med mera dylikt), äfven der brottet icke är af den svåra beskaffenhet, som omförmäles i 5 kap. 2 § strafflagen, den kriminella myndighetsåldern borde, i enlighet med hvad som stadgas i flera andra länders strafflagstiftning, sänkas under 15 år, så att brott, begångna af barn som fyllt 14 år, skulle kunna bestraffas jemväl annorledes än med aga.

Hvad härefter beträffar exeqverandet af den aga, som enligt strafflagen ådömes minderårige, torde det vara allmänt känt, att sådant endast i ytterst få fall förekommer. I 5 kap. 1 § strafflagen föreskrifves, att gerning, som eljest straffbar är, vare, utom i de fall, som i 2 § sägs, strafflös, om den begås af barn, innan det fyllt 15 år, men att domstol dock eger förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hvars vård och lydnad det står, skall med aga kunna hemma i huset rättas. Då nu erfarenheten visat, att föräldrar ty värr ofta uppmanat eller förledt sina barn till brott, är det ju uppenbart, att, enär ingen kontroll finnes deröfver, att barnet verkligen erhåller lämplig aga, det som oftast går fritt derifrån. I äldre lag föreskrefs, att barnet skulle näpsas i *kronobetjents närvaro*; men ett dylikt tillvägagående anses numera stå i strid mot gällande lag, hvilket särskildt visas af ett Kongl. Maj:ts utslag den 14 december 1875, genom hvilket — sedan en rådstufvurätt på åtal af stadsfiskal H. dömt minderåriga personer att agas och i sammanhang dermed föreskrifvit, att H. dervid borde närvara och tillse, att agan i vederbörlig ordning barnen tilldelades — rådstufvurätten förklarats *sakna* befogenhet att, på sätt som skett, meddela sagda föreskrift.

På grund af nu anmärkta förhållanden, synes det vara lämpligt att återupplifva den äldre lagens stadgande, det ådömd näpst af barn skall verkställas i närvaro af någon krono- eller polisbetjent.

Hvad jag i denna motion andragit, torde tvifvels utan af mången komma att anses såsom en yttring af inhumanitet; men då, på sätt förut erinradt är, jag för min del anser, att den sanna humaniteten kräfver icke en veklig eftergift för brottslingen, utan ett så starkt skydd som möjligt för den laglydige och fridsälskande medborgaren, kan jag icke böja mig för en sådan åsigt och har derfor icke tvekat att — ehuru jag väl vet, att äfven bland dem, som i princip dela min mening, olika tankar kunna råda om lämpligheten af de botemedel, som jag föreslagit — bringa på tal en strafflagstiftningsfråga, hvarå, icke minst i vårt fosterland, den allmänna uppmärksamheten är fäst.»

På grund af hvad motionären sålunda anför, hemställer han, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och

framläggande till Riksdagens pröfning och godkännande af förslag till ändringar i nu gällande strafflag, innefattande:

a) sådan skärpning af nu stadgade bötes- och fängelsestraff för vissa uti 10, 11 och 14 kap. strafflagen omförmälda brott mot offentlig myndighet, personlig frihet och personlig säkerhet, att i svårare fall samt vid iteration jemväl straffarbete må kunna ådömas den brottslige;

b) införande af kroppsstraff (aga eller dylikt) såsom särskild straffart för minderåriga och unga förbrytare;

c) föreskrift att aga eller annat kroppsstraff skall exequeras under lämplig offentlig kontroll; samt

d) stadgande derom, att barn öfver fjorton år kunna vara straffbara, om än i lindrig grad, då de föröfva, förutom de i 5 kap. 2 § strafflagen omförmälda gerningar, andra icke så grofva brott, som t. ex. frids- och våldsbrott, stöldbrott samt skadegörelse å egendom.

Motionärens åsigt om behovet af skärpning i vissa fall af straffen för en del af de uti 10, 11 och 14 kap. strafflagen omförmälda brott kan utskottet icke dela, då enligt utskottets mening ifrågavarande straffbestämmelser äro, såvidt genom allmänna stadganden kan ske, väl afpassade efter de afsedda brottens beskaffenhet, och de stadgade strafflatituderna gifva tillfälle att taga hänsyn till de särskilda omständigheter, försvårande eller förmildrande, som i hvarje särskildt fall pröfvas föreligga. De åsyftade straffbestämmelserna — sådana, der straffmaximum utgöres af ringare straff än straffarbete — stå ock i ett visst avvägdt förhållande till öfriga i samma kapitel för andra der omförmälda brott gifna straffbestämmelser, hvarför en skärpning af de förra komma att verka störande i hela straffsystemet och konsekvent leda till straffskärpning äfven för andra brott, närbeslägtade med dem af motionären särskildt uppmärksammade.

Utskottet anser sig icke heller kunna förorda motionärens förslag om införande af kroppsstraff såsom särskild straffart för vissa brottslingar. Väl bör medgifvas, att de korta frihetsstraffen icke verka nog afskräckande och att för den skull med skäl kan sättas i fråga deras utbyte i vissa fall mot en mera effektiv straffart.

Det är emellertid, såsom motionären äfven framhåller, bland kriminalister mycket omtvistadt, hvilken straffart, som dervid bör väljas, och likaledes äro bland dem åsigtorna skilda rörande lämpligheten och nyttan af kroppsstraff. För barn är visserligen aga ett lämpligt straff, och härom

stadgar ock vår lag, men dess lämplighet för vuxna förbrytare kan man med goda skäl sätta i tvifvelsmål, och äfven om i särskilda fall dess tillämpning å den vuxne förbrytaren skulle komma att gagna, kan det ändå ifrågasättas, om dess införande i lagen såsom en allmän straffart är att förorda.

Erfarenheten från den tid, vår strafflagstiftning upptog spö-, ris- och prygelstraffet, torde icke kunna sägas tyda på att dessa straff verkat synnerligen afskräckande eller så motsvarade straffets ändamål i öfrigt, att deras återupptagande är att förorda, och, såvidt utskottet har sig bekant, finnes kroppsstraff såsom allmän straffart icke heller numera i någon europeisk lagstiftning upptaget.

Ehuru utskottet lika med motionären med beklagande måste vitsorda, att frids- och misshandelsbrotten fortfarande visa tendens till ökning — särskildt inom vissa samhällen — kan utskottet således ej förorda kroppsstraffs införande i vår lag utöfver hvad densamma härom redan innehåller, då det ingalunda är visst, att man verkligen vinner, hvad man dermed afsett. Mot införande af andra affliktiva straff än kroppsstraff torde vara mindre att invända, men utskottet anser likväl, att, innan man vidtager en dylik åtgärd, mera tvingande behof därför böra föreligga, än som för närvarande lärer kunna påvisas.

Hvad motionären uti 4 mom. af sin hemställan föreslagit, eller att brottslingar emellan 14 och 15 år skulle kunna bestraffas annorledes än med åga äfven för sådana brott, för hvilka straffet ej uppgår till straffarbete öfver 2 år, synes utskottet delvis stå i strid med de grunder, hvarpå han byggt framställningen om kroppsstraffs införande. Denna hvilade ju hufvudsakligen på ett underkännande af de korta frihetsstraffens effektivitet; förslaget om utsträckning af straffbarheten för brottslingar mellan 14 och 15 år innebär åter i fråga om kroppsstraff ett dylikt underkännande. Såsom förhållandet nu är, kunna nemligen sådana brottslingar dömas till åga för alla brott, som ej äro af särdeles svår beskaffenhet och för hvilka eljest de vanliga straffarterna kunna tillämpas. Motionären åter föreslår att sänka gränsen för den allmänna straffbarheten, att alltså ågan skall för dessa brottslingar utbytas mot frihetsstraff eller böter vid vissa brott, oakadt straffmaximum ej uppgår till straffarbete öfver 2 år. Följden häraf skulle blifva, att de korta frihetsstraffen, hvilkas lämplighet motionären sjelf underkänner, skulle i än högre grad, än nu är fallet, komma till användning.

Utskottet kan därför ej gilla detta motionärens förslag, utan anser, att det verksammaste botemedlet mot de öfverklagade missförhållandena är att söka uti undanrödjande af sjelfva grundorsaken dertill, nemligen den

dåliga uppfostran, som i många hem kommer den uppväxande ungdomen till del, och utskottet vågar hysa den förvissning, att verksamma åtgärder för vinnande af detta syfte inom ej allt för aflägsen framtid komma att vidtagas.

I ett afseende vill emellertid utskottet uttala sitt instämmande med motionären, nemligen i fråga om behovet af ett lagstadgande angående verkställighet af utslag, hvarigenom enligt 5 kap. 1 § strafflagen minderårig blifvit dömd att med aga hemma i huset rättas. Under nuvarande förhållanden lär nemligen, i saknad af särskild föreskrift om exeqverandet af dylika utslag och om kontroll öfver deras verkställande, i de allra flesta fall och af naturliga skäl den ådömda agan icke blifva den brottslige tilldelad.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, föranlåtes utskottet hemställa:

1) att Riksdagen måtte i anledning af den i mom. c) i förevarande motion gjorda framställning i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande af förslag till lagbestämmelser om verkställighet under behörig kontroll af domstols utslag, hvarigenom aga blifvit minderårig ådömd; och

2) att herr Lemans föreliggande motion i öfrigt icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 april 1897.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Herrar *C. F. Pettersson* och *Redelius* ha begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.